

БЕРЕЖАНИ — місто Тернопільської області, райцентр. Знаходиться на р. Золота Липа (бас. Дністра), за 54 км на Зх. від обл. центру. Залізнична ст. Площа 5,5 км². Насел. 17 617 осіб (2001, складає 104,4 % до 1989), з них українців — 95 %, росіян — 3 %, проживають також вірмени, азербайджанці, євреї, татари. Має автобусне сполучення з Тернополем, Львовом, Чернівцями, Івано-Франківськом. Перша письм. згадка про Б. датується 1375. У 14–18 ст. — під владою Польщі. Під час нац.-визв. війни під проводом Б. Хмельницького насел. Б. підтримало повстанців. 1695 у Б. нараховувалося 404 будинки, проживали 3475 жит. Після 1-го поділу Польщі 1772 Б. — під владою Австро-Угорщини. Під час 1-ї світової війни у боях на г. Лисоня в серпні-вересні 1916 побл. Б. героїчно стримував натиск рос. армії легіон Січових стрільців. Після розпаду Австро-Угорщини 1918 Б. увійшли до складу ЗУНР. 1919 у Б. розміщений штаб УГА. 1919–39 — знову під владою Польщі. Від 1935 у Б. щомісяця виходила г. «Бережанські вісти» (видавець і відп. ред. Ю. Поплавський). Вихід часопису був покликаний нагал. необхідністю об'єднання та тісної співпраці всіх громад. структур укр. нації у польс. державі. Від 1939 Б. — у складі УРСР, отримали статус міста. Від 1940 — райцентр. У місті почали працювати пед., торг. і деревооброб. школи, краєзнавчий музей, Будинок культури, б-ки. Проте рад. адміністрація проводила масові репресії проти національно свідомих українців. Від 7 липня 1941 до 22 липня 1944 — під нім.-фашист. окупацією. Нині в місті працює 12 пром. підприємств, найбільші з яких ВАТ — «Бережанський склозавод», «Керамік»; 6 с.-г. підприємств (найбільші з них — птахофірма «Бережанська», підприємство «Велес»). У місті — 4 заг.-осв. шк., г-зія, Агротех. інститут, 4 дитсадки; 2 лікарні, поліклініка, дит. пульмонолог. санаторій, міжрайон. тубдиспансер, Будинок культури, клуб, муз. та художня школи, 4 музеї ([Бережанський краєзнавчий музей](#), [Бережанський музей книги](#), [Лепкого Богдана меморіальний музей](#), [Бережанський музей переслідуваної церкви](#)). Продовжують свою роботу хорова капела «Боян» (утвор. 1892), осередок товариства «Просвіта» (засн. 1895). Працюють 7 колективів, що мають звання народних. У Б. щотижня виходить г. «[Бережанське віче](#)». Є парк, 2 зони відпочинку; 2 готелі, відділ. 3-х банків. Діють реліг. громади: УГКЦ, УАПЦ, християн віри євангельської, РКЦ, свідків Єгови. Б. внесено до списку істор. міст і с-щ 1-ї категорії цінності. 2001 місту надано статус Держ. істор.-архит. заповід-

ника, у якому зберігається комплекс споруд 16–19 ст. Серед них: середньовіч. замок-фортеця, збудов. М. Синявським 1534–54 (одночасно збудовано каплицю св. Трійці, 1554), церкви св. Миколая (1691), Вірменська (1750) та Пресвятої Трійці (1768, перебудов. 1892–1903), міська ратуша з годинниковою вежею (1803). Оборонне значення мали комплекси з костелами: Різдва Богородиці (1600) з дзвіницею (1741) та Микол. (1630–83) з колегіями (1716–42), споруджені для монастиря бернардинців тощо. Зберігся будинок, що належав письменникові та адвокату А. Чайковському (1894 тут гостював І. Франко). 1805–1924 у ратуші містилася гімназія (1924–44 — у новому приміщенні, 1991 гімназію відновлено). Серед учнів та викл. гімназії були письменники М. Шашкевич, [Б. Лепкий](#), [М. Яцків](#), [А. Лотоцький](#), історик літ-ри [О. Барвінський](#), літературознавці [М. Рудницький](#), [М. Якубець](#), мовознавець [М. Осадца](#), поет [Б. Беднарський](#) і його брат — художник [В. Беднарський](#), історик [М. Лабунька](#), бандурист [З. Бережан](#) та ін. У Б. народилися письменник, етнограф, перекладач [Ф. Коковський](#), скульптор [В. Бідула](#), художники [О. Кульчицька](#), [О. Шупляк](#), [В. Савчак](#), один із чільних діячів ОУН-УПА [Д. Мирон-Орлик](#), композитор і диригент [В. Нижанківський](#), поет [С. Твердохліб](#), промисловець [Я. Бабій](#), громад. діяч [Т. Буйняк](#), мовознавець, етнограф [З. Кузеля](#), соціолог [Б. Левицький](#), арх. [А. Осадца](#), математик [М. Чайковський](#), літературознавець [С. Федчишин](#) та ін. Споруджено пам'ятники [Т. Шевченку](#) та [Б. Лепкому](#), встановлено погруддя [А. Чайковського](#), [Д. Мирона-Орлика](#), монумент Січовим стрільцям на г. Лисоня.

Рекомендована література

1. Логвин Г. Н. По Україні. Стародавні мистецькі пам'ятки. К., 1968;
2. Герета І. П. Бережани. Л., 1989;
3. Тихий Б. Лисоня. Бережани, 1996;
4. Бабій Л. Бережанська земля. Т. 2. Торонто; Нью-Йорк, 1998;
5. Цинайко О. Неначе писанка село. Лісники, 1998;
6. Драгомирецький П. П. Збірник матеріалів наукової конференції «2000-й рік: Україна на межі тисячоліть». Бережани, 1999;
7. Бережани: Путівник. Л., 2002.

[І. М. Синишин](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Бережани / І. М. Синишин // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-39240>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).